

Kindrat I.R.Rivne Educational Complex № 1
Rivne City Council**FORMATION OF SPIRITUAL AND MORAL FOUNDATIONS OF WORLD OUTLOOK
PRESCHOOL CHILD MEANS OF ARTISTIC EXPRESSION****Summary**

In the article reveals the importance of literature as a means of influence on the formation of spiritual and moral values in children of preschool age. Outlined some aspects of the experimental work on «Formation outlook preschoolers means of artistic expression in the integrated space of kindergarten». The attention is focused on smart cards as a way of opening and meaning of the work on the principles of selection of literary texts for children. Literary projects described as a form of educational activities in kindergartens. Range of application of research results is the pre-school education.

Keywords: world outlook of the preschooler, artistic expression, literary project, smart card, integration.

УДК 37.03(71)

**РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДЦІВ****Козьменко О.І.**Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала

У статті розглядається вплив культурної спадщини на процес формування національної ідентичності. Досліджено особливості національної ідентичності мешканців Канади. Розглянуто чинники, що сприяють визначенню національної ідентичності канадців. Наводяться приклади фольклорної спадщини народів Канади і аборигенного населення. Визначається роль національних свят у процесі виховання рис національного характеру.

Ключові слова: національна ідентичність, особливості канадців, фольклорна спадщина, канадська ідентичність, Канада.

Постановка проблеми. Національна ідентичність є однією із найбільш важливих форм самоідентифікації особистості. Завдяки усвідомленню приналежності до тієї чи іншої держави, ототожненню себе з певною нацією особистість формує певні моделі поведінки та проявляє себе як «гідного громадянина». Національна ідентичність не завжди співпадає з етнічною, яка є ототожнення людини з певною етнічною групою. Науковці вказують на три компонента національної ідентичності: когнітивний, афективний і поведінково-регулятивний [3, с. 139].

Перший компонент – когнітивний – містить у собі певні уявлення людей про те, як вони пов'язані з державою, на чому базується цей зв'язок.

Другий компонент національної ідентичності – афективний – складається з відчуттів, емоцій, почуттів (наприклад, почуття гордості за свою країну), які відчуває людина по відношенню до держави.

Нарешті, третім компонентом національної ідентичності є поведінково-регулятивний. Його формує готовність до здійснення певних дій по відношенню до держави, з якою людина себе асоціює.

Всі три компонента взаємопов'язані і впливають на самоідентифікацію особистості. Визначення національної ідентичності залежить від багатьох умов, серед яких національна політика держави посідає не останнє місце.

Сучасна державна політика Канади підтримує мультикультурний підхід до формування нації, тобто толерантне ставлення та рівність усіх культур, традицій та релігій, незалежно від етнічного походження канадців. Культурним фактором єднання громадян виступають національні символи, прапор, традиції, культурна спадщина тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження національної ідентичності зробили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: П. Гнатенко, І. Кон, В. Крисько, Т. Стефаненко, Дж. Бері, М. Бліс, Дж. Броді, Ф. Реснік та ін. Різним аспектам канадської національної ідентичності присвятили свої роботи: С. Айман-Ноллі, А. Аллахар, Р. Банерджі, Дж. Коте, Х. МакКензі, М. Мендельсон, Р. Німіджін, М. Паже, Дж. Рейц, Р. Трейсі та ін. Вплив культурної спадщини на формування національної ідентичності канадців досліджували П. Ален, Ф. Ганонон, Р. Гвін, М. Ігнат'єв, Е. Сміт та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Канада, як відносно молода держава, що існує лише півтора століття, опікується проблемою визначення національної ідентичності. Для формування канадської ідентичності застосовуються як політичні так і неполітичні фактори. Політичні, тобто пов'язані з державністю, інститутами та символами влади активно використо-

вуються у суспільному житті (прапор, герб, гімн та ін.). Неполітичні фактори стосуються культури, етнічності, релігійності, спільної позитивної історичної пам'яті. Але з проблемою визначення своєї національної ідентичності стикається більшість канадців. Бути канадцем – це, по-перше, мати канадський паспорт і проживати в країні протягом певного часу, але це – об'єктивна основа ідентифікації, а по-друге – це суб'єктивний фактор, тобто внутрішній зв'язок із своєю Батьківщиною, наявність позитивних почуттів до своєї країни. За даними опитування громадської думки, 89% канадців пишаються власною країною, коли бачать канадський прапор або чують національний гімн. Відомий канадський політолог Р. Дайк констатує: «Більшість канадців вважає, що живуть у найкращій країні на Землі» [5, с. 199]. Суттєвою для ототожнення канадців з Канадою є їх гордість за природну, кліматичну та географічну унікальність країни.

Формуванню національної ідентичності канадців сприяють, по-перше, політичні принципи і цінності, які поділяються значною частиною населення. Канадці пишаються тим, що їх об'єднують цінності миру, справедливості, свободи, рівності і прав людини.

По-друге, формуванню відчуття пов'язаності з країною сприяє довіра до політичних інститутів – монарха (Канада є конституційна монархія) і його представника – генерал-губернатора, парламенту (Канада – це країна вестмінстерської демократії), суду. Мабуть, Канада – одна з небагатьох країн, де символом державності і шановною персоною є поліцейський, «the Mountie», із Королівської канадської кінної поліції (основних поліцейських сил країни), який має привабливу уніформу – червону куртку з позолоченими гудзиками, темно-сині штани для верхової їзди з жовтими лампасами, капелюх-стетсон, високі чоботи і поясний ремінь із коричневої шкіри.

По-третє, однією з основ національної ідентичності є позитивна історична пам'ять народу і історичні міфи, що дозволяють дослідити особливості національного характеру канадців [1]. На думку науковців, такий метод як аналіз фольклору, усної народної творчості є ефективним у відтворенні синтетичного образу культури та психологічних особливостей певного народу. Стародавні легенди і перекази дозволяють не тільки зрозуміти історію народу, а й усвідомити характер його сподівань, ідеалів, систему його моральних і соціальних цінностей; тип героїв, які фігурують у цих переказах, багато свідчить про загальний дух народу і т. д. Епос відбиває і систему виховання дітей, і ставлення до влади, і ставлення до праці, і взаємини між чоловіком і жінкою, тобто увесь спектр суспільних відносин [2].

Мета статті – показати вплив фольклорної спадщини народів Канади та аборигенного населення, казок, святкувань на процес формування національної ідентичності канадців.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Сучасна Канада є мультикультурною державою і мультикультуралізм складає основу національної ідентичності цієї країни. Неполітичні символи та образи – канадський гусак, кленовий сироп сприяють формуванню відчуття пов'язаності з країною. Три компонента культури –

DDD (dinner, dress, dance – їжа, одяг, танці) – дозволяють підкреслити національну специфіку. Національна гордість – важливий елемент національної ідентичності. Її предметом можуть бути досягнення у науці та техніці, літературі, мистецтві, спорті, національні герої та культурна спадщина аборигенного населення Канади.

Фольклорна спадщина народів Канади і особливо аборигенного населення є чудовим прикладом для гордості канадців та засобом виховання рис національного характеру. Міфи, легенди, перекази, казки відображають особливості явищ реального життя і дають великі знання про історію суспільних відносин, праці і побут, а також уявлення про природу своєї країни. Виховне значення усної народної творчості полягає в тому, що кращі його твори натхненні високими прогресивними завданнями, любов'ю до Батьківщини, прагнення до миру. У фольклорі виражаються художні смаки народу, для нього характерно розкриття прекрасного і в природі і в людині.

Саме тому фольклорна спадщина народів Канади і особливо аборигенного населення відображає специфіку природного довкілля цієї частини північноамериканського континенту, культуру взаємовідносин людини з природою. Вона по своїй суті завжди була екологічно доцільною і природозберігаючою. Пісні, легенди, казки, одяг, танцювальне мистецтво, різноманітні вироби з природних матеріалів індіанців і ескімосів пронизані мотивами природи, підкреслюють її красу і велич, непересічну важливість для людини як джерела життя. Навіть вірування аборигенів налаштовують свідомість людини на благоговійне ставлення до природи, сприймання людиною себе як її невід'ємної складової. Звідси й впевненість до гомогенності всього живого. Таке світобачення фактично кореспондує з сучасними науковими теоріями, в яких переважає коеволюційний підхід до побудови стосунків між людиною і природою. Таким чином, народна фольклорна спадщина аборигенного населення Канади визнається за міцний фундамент національної ідентичності, спираючись на який विकарбовуються кращі риси громадянина і патріота рідної землі й країни в цілому.

Фольклор аборигенного населення Канади вийшов за межі суто етнічного споживання і набув наразі загальнонаціонального значення, завдяки мультиплікації, книжковим виданням, дитячим виставам, кіноверсіям тощо. Він є важливим доробком у формуванні національної ідентичності в країні. Герої аборигенних казок тісно пов'язані з природою. Люди, звірі, рослини, морська і річкова фауна утворюють єдиний світ, перетворюються один в одного, мають однакові почуття, борються зі злом, надають взаємну допомогу, оберігають матінку природу. Показовими є казки інуїтського народу. Вони добре відомі канадським дітям, а їхні герої є дитячими улюбленцями і взірцем для наслідування. Такою є казка про Седну – морського духа. У ній розповідається про те, як Седна, молода інуїтська дівчина, вийшла заміж і переїхала до свого чоловіка в тундру. Раптово вона дізналася, що її чоловік був не людиною, а птахом «фулмар» (щось на кшталт чайки). Седна вирішила піти від чоловіка. Одного дня, коли її батько приїхав провідати доньку, Седна вмовила його втекти в

човні. Але чоловік Седни розсердився та змахом крил влаштував шторм. Батько Седни дуже злякався і спробував виштовхнути дівчину з човна, але вона міцно трималася руками. Тоді він дістав ножа і, відрізавши Седні пальці, виштовхнув її у море. Тієї ж миті пальці Седни перетворилися на тюленів та інших морських тварин. Кажуть, що з того часу Седна мешкає разом із тваринами, що народилися з її пальців на дні океану, та охороняє його багатства.

Інша казка розповідає про інуїта на ім'я Ківіюк, який подорожував Північним Полюсом. Під час однієї з подорожей він потоваришував із хлопчиком, з якого всі глузували. Бабуся цього хлопчика вирішила помститися всім, хто насміявся над її онуком, і перетворила його на тюленя. Люди пішли за ним до моря, сподіваючись на великий улов риби та усі загинули в морі, окрім Ківіюка. Коли тюлень приплив до берега, бабуся знову перетворила його на хлопця [6, с. 14]. Захоплення фольклором аборигенних народів сприяє формуванню національної ідентичності та патріотичних почуттів. На думку російської дослідниці В.Мухіної, серед багатьох складових, що впливають на формування національної самосвідомості, причетність до певних природних умов, у яких мешкали попередні покоління, та наявність традиційних видів діяльності відіграють найбільшу роль [4]. У процесі соціалізації канадці привласнюють історично складені образи думок, відчуттів та дій, котрі виступають основою формування національної самосвідомості. Опанування народними традиціями сприяє формуванню національної ідентичності, передбачає розвиток національних почуттів, відчуття історії народу, з яким ототожнює себе людина, створює психологічний зв'язок із соціоприродним оточуючим середовищем. Провідний канадський дослідник Б. Вогт у зв'язку з цим зазначає, що моральні цінності, які впливають на поведінку людини у суспільстві, подібні до цінностей, що зумовлюють ставлення людини до природи [7].

У Канаді відзначають не тільки державні, релігійні, сімейні, але й народні аборигенні свята, що сприяє національній консолідації канадців. Наприклад, свято зимового сонцестояння (21 грудня) протягом тисячі років святкувалося індіанцями. Це свято щиро сприймається як національне нинішнім поколінням канадців і відзначається як день надії та відродження. Канадці святкують цей день у колі сім'ї та друзів за обіднім столом, на який обов'язково подають смажене м'ясо та «мід» (mead) (алкогольний напій з меду та води). У цей день родина обговорює плани на наступний рік та обов'язково на щастя виливає трохи меду на підлогу. Цього дня також починається підготовка до святкування Різдва [6, с. 8-9].

День літнього сонцестояння (21 червня) також відзначається як загальнонаціональне свято, яке своїм корінням йде у культуру аборигенних народів. Вони навчили європейців співіснувати з природою цієї північноамериканської країни, правильно користуватися багатствами її озер, річок, лісів та надр. Аборигенне населення допомогло європейським поселенцям освоїти землі, навчило їх полювати, збирати лікарські рослини, користуватися каное тощо. Навіть у наш час аборигенні народи роблять значний внесок

у розбудову канадської нації, сприяють збереженню природного довкілля, розквіту економіки і культури Канади. Святкування Національного Дня аборигенів підтверджує поважливе ставлення канадців до корінних народів країни. Учасники святкової церемонії куштують традиційні страви і напої, одягають індіанські або ескімоські костюми, танцюють, співають пісні, радіють, відчуваючи дух єдиної родини. Викликає загальний інтерес велике зібрання індіанського племені «Паувау» (Powwow), що, як і у далеку давнину, виражається подякою природі за успішне мисливство або рибну ловлю, а також вшануванням пам'яті предків. Невід'ємною частиною святкування є спортивні змагання із хокею з м'ячем, кінні перегони, гонки на каное, біг тощо [6, с. 10-11]. Всі ці розваги і веселощі відбуваються на стадіонах і спортивних майданчиках, а то й просто неба, еднаючи всіх людей незалежно від віку, статі, національної належності, фінансового статусу чи соціального становища. Головне в цьому дійстві загальна радість, зміцнення сімейних і національних стосунків.

Історичні події, що відбувалися на теренах Канади, та героїчні постаті стають прикладом для більшості канадців. Наприклад, взірцем наслідування канадці вважають життя католицького місіонера Жана де Бребьофа, який у 1625 році разом з французьким першовідкривачем Самюелем де Шампленом прибув до Канади. Він зробив значний внесок у поширення християнства в Канаді. У 1930 році католицька церква канонізувала Бребьофа та сім інших священиків за їхні добродійні дії та утвердження релігійних вірувань. Канадці вшановують пам'ять цих святих 19 жовтня і вважають Жана де Бребьофа покровителем Канади [6]. Взагалі канадці дотримуються традицій шанування святих, яким вклонялися на батьківщині предків. Так, у франкомовній провінції Квебек святкують день Святого Жана Батиста (24 червня). Ця традиція прийшла з Франції і підтримується канадцами. Починається свято із церковної меси, під час якої освячується традиційний хліб «Пті пен» (petit pain), що має форму зірки або серця. Цього дня мешканці провінції організують фестивалі пісні й танцю, а родина збирається разом за столом під час святкового обіду з традиційними стравами. Закінчується святкування великим вогнищем, що влаштовують на центральній площі міста або селища [6]. Це свято сприяє єднанню всієї канадської нації. Іншим прикладом може слугувати святкування Дня святого Андрія (30 листопада) у провінції Нова Шотландія. Цього дня учасники свята надягають «кілти» – традиційні шотландські чоловічі спідниці та влаштовують хід, під час якого грають традиційні шотландські мелодії на волінці.

Наведені приклади свідчать що канадці дбають про збереження етнокультурних надбань народів, які обрали канадську землю за батьківщину, прагнуть до спільного багатобарвного культурного життя в єдиній країні. Важливо те, що мешканці Канади, втрачаючи своє етнокультурне коріння з історичною батьківщиною, намагаються зберегти свої традиції, які поступово перетворюються на загальнонаціональні. Фольклорні традиції і культура окремих груп переселенців починають співіснувати, взаємовпливати

та взаємодоповнювати один одного, утворюючи гармонійний симбіоз, з якого виростають паростки нової культури канадського народу. Отже, моральні цінності, виплекані в людині засобами природи і надолужені ідеалами національної єдності, створюють образ канадця як гармонійно розвиненої толерантної людини, яка відзначається полікультурністю, поважливим ставленням до співвітчизників, котрі разом будують свою батьківщину і дбають про її добробут.

Висновки і пропозиції. Отже, основи і зміст канадської національної ідентичності є складні і суперечливі в силу історичних, культурних і етнополітичних причин. Підставою для формування національної ідентичності виступає національний характер, який допомагає створи-

ти відчуття тотожності з канадською нацією і, в кінцевому підсумку, з канадською державою. Формуванню національної ідентичності канадців сприяють загальноприйняті політичні принципи і цінності миру, справедливості, свободи, рівності і прав людини, гордість за територіальні та природні багатства країни, вдала урядова політика мультикультуралізму яка дозволяє об'єднати представників багатьох національностей та культур на теренах Канади. Сучасні канадці пишуться культурною спадщиною та традиціями представників різноманітних етнічних груп та аборигенного населення. Позитивна історична пам'ять народу, історичні міфи, традиційні свята вважаються основою формування національної ідентичності канадців.

Список літератури:

1. Зазнаев О.И. Канадская национальная идентичность: проблемы формирования / О.И. Зазнаев // Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. науки. – 2012. – Т. 154, кн. 1 – С. 226-233.
2. Кон И. К проблеме национального характера / И. Кон // История и психология / Под ред. Б.Ф. Поршнева. – М., 1971. – 390 с.
3. Морозова Е.В., Улько Е.В. Локальная идентичность: формы актуализации и типы // ПОЛИТЭКС. – 2008. – № 4. – С. 139-151.
4. Мухина В.С. Этнопсихология: настоящее и будущее / В.С. Мухина // Психологический журнал. – 1993. – № 3. – С. 42-49.
5. Dyck R. Canadian Politics: Critical Approaches. – Scarborough, Ontario: Nelson Thomson Learning, 2000. – 672 p.
6. Fiesta! Canada. A Portrait of the country through its festivals and traditions. – Grolier: An Imprint of Scholastic Library Publishing Danbury, Connecticut, 2004. – 35 p.
7. Vogt B. Families and the Environment: Understanding, Cultivating and Celebrating their Links [Електроний ресурс] / Barbara Vogt // Contemporary Family Trends (Vanier Institute of the Family, 2008). – Режим доступу: <http://www.vifamily.ca/library/cft/parenting.html>

Козьменко Е.И.

Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля

РОЛЬ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ КАНАДЦЕВ

Аннотация

В данной статье рассматривается влияние культурного наследия в процессе формирования национальной идентичности. Приводятся особенности национальной идентичности жителей Канады. Рассматриваются факторы, которые способствуют определению национальной идентичности канадцев. В статье приведены примеры народного наследия Канады и коренного населения. Указывается роль национальных праздников в процессе воспитания черт национального характера.

Ключевые слова: национальная идентичность, канадские особенности, народное наследие, канадская идентичность, Канада.

Kozmenko O.I.

East Ukrainian National University by Volodymyr Dahl

THE ROLE OF CULTURAL HERITAGE IN THE PROCESS OF THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY OF CANADIANS

Summary

This article examines the influence of cultural heritage in the formation of national identity. The features of the national identity of residents of Canada are given. The factors that contribute to the definition of national identity of Canadians are examined. The article shows the examples of folk heritage of Canada and the native population. The role of national holidays in the education of traits of national character is indicated.

Keywords: national identity, Canadian features, folk heritage, Canadian identity, Canada.